

Hayvan
Dostlarımız İçin
**İLK YARDIM
REHBERİ**

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0253
Çocuk Kitaplığı: 031

Hayvan Dostlarımız İçin İlk Yardım Rehberi

Yazan
Veteriner Hekim Gökçe Coşkun

Resimleyen ve Grafik Uygulama
Büşra Çakmak

Proje ve Kitap Editörü
Hande Kayhan

Son Okuma ve Uzman Psikolog
Zeynep İrem Çeven

VakıfBank Kùltür Yayınları
Saray Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdenez Caddesi
No:7/A1 – Kat 13,
Ümraniye 34768 İstanbul
Telefon: 0 212 354 5730

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2023
© Gökçe Coşkun, 2023
© Büşra Çakmak, 2023

Kitabın tüm yayın hakları VakıfBank Kùltür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
İmak Ofset Basım Yayın A.Ş.
Akçaburgaz Mh. 137. Sk. No:12
34522 Esenyurt / İstanbul / Türkiye
Tel: +90 444 62 18

1. Baskı: Kasım 2023

Hayvan Dostlarımız İçin **İLK YARDIM REHBERİ**

Yazan: Veteriner Hekim Gökçe Coşkun
Resimleyen: Büşra Çakmak

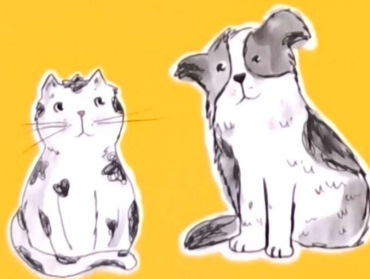
İÇİNDEKİLER

Birinci Bölüm: Yardıma Muhtaç Hâle Gelmek

1. Yardıma ihtiyacı olan bir yaban hayvanı mı yoksa evcil hayvan mı? 8
2. Hayvanlar neden ve nasıl yardıma muhtaç hâle gelir? 12
3. Yaralı bir yalıçapkını ve Baykuş Papi 14
4. Yardıma muhtaç gümüş martı 16
5. Yaban domuzu ve ağaçkakan 17
6. Habitat ve Ekosistem 18

İkinci Bölüm: Yardıma Muhtaç Hayvanlar İçin İlk Yardım

1. Kedi ve köpekler 22
2. Onlara nasıl yaklaşacağız ve onları nasıl tutacağız? 23
3. Güvenli ortama aldığımız kedi ve köpekler için yapabileceklerimiz 26
4. Yapmamamız gerekenler 30
5. Kirpi ve kaplumbağalar 32
6. Kuşlar 36
7. Yarasalar 43
8. Deniz kaplumbağası, yunus ve Akdeniz foku 45

Sevgili Yetişkinler,

Hayvanlar, Dünyamızı paylaştığımız canlılar içinde yaşayışlarıyla bize kendileri ve doğa hakkında birçok şey öğreten değerli varlıklardır. Hayvanlar için ilkyardım ile ilgili bilgileri sizlerle paylaşmak ve çocukları da bu sürece dahil etmenin en doğru yolunu göstermek amacıyla Vakıfbank Kültür Yayınları Çocuk Kitaplığı ekibi ve ressamımız Büşra Çakmak'la bu kitabı hazırladık.

Kitap boyunca hem evcil hayvanlarımızın hem de yaban hayvanlarının ihtiyaç duydukları durumlarda, onlara nasıl yardım edebileceğimizi keşfedeceğiz. Böylece çocuklar, hayvanların dünyasına bir adım atacak ve yaşadıkları dünyayı onların penceresinden değerlendirme fırsatı bulacak.

Amacımız, öncelikle çocukların güvenliğini sağlamak için doğru bilgiyi sunmaktır. Yardıma muhtaç hayvanlara nasıl doğru bir şekilde yaklaşacaklarını çocuklara resimler ve fotoğraflarla göstermek istedik. O yüzden kitabımız rengârenk! Karşılaştıkları durumları doğru tespit edebilmelerini önemsedik. Bu yüzden her bir bölümde, öncelikle siz yetişkinlere hitap edeceğiz. Sizlerle çocuklara rehberlik etmenin yollarını paylaşacağız. Hangi durumda sizin desteğinizi almaları gerektiğini bu kitap sayesinde ayırt edebileceklerini düşünüyoruz.

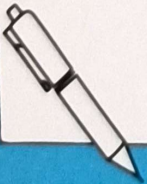
Bu kitapla çocuklar evcil hayvanlarına nasıl doğru bakacaklarını, onların temel ihtiyaçlarını nasıl karşılayacaklarını ve onlara nasıl sevgi ve saygı göstereceklerini öğrenecekler. Aynı zamanda, yaban hayvanlarına nasıl yardım edebileceklerini, tehlikeli durumlarda onları nasıl güvende tutacaklarını ve doğal yaşam alanlarının korunmasının ne kadar önemli olduğunu keşfedecekler.

Hayvan dostlarımızı anlamak, sevmek ve onlara yardım etmek, çocukların hayatında önemli bir değer oluşturacak. İşte bu yüzden, çocuklara bu kitabı sunuyoruz. Umarız ki onlara hayvanlarla ilgili birçok yeni şey öğretir ve hayvanlara yardım etme konusunda ilham verir.

Sevgiyle,

Uzman Veteriner Hekim

Gökçe Coşkun

Sevgili Arkadaşım,

Senin için bu özel kitabı hazırlamak benim açımdan oldukça heyecan verici bir deneyim oldu! Ben fotoğraf çekmeyi çok seven bir veteriner hekimim. Bu kitabı, öncelikle yardıma ihtiyacı olan hayvanları fark edebilmen için yazdım. Fark ettikten sonra ilk müdahaleyi nasıl yapman gerektiğini de bu sayfalarda bulabilirsin.

Biliyorsun, hayvanlara yardım etmek sadece büyük insanların işi değildir. Sen de onlarla birlikte bu sürece dahil olabilirsin. Sokakta yaşayan bir hayvana mama vermek, kuşlar için suluklar yapmak veya bir kediye sevgiyle okşamak gibi şeyler yapabilirsin. Bunlar, onlara kolayca yardım edebileceğin anlamlı işlerdir. Hem o hayvan için, hem senin için, hem de birlikte yaşadığımız insanlar ve tüm canlılar için...

Unutma, bazen küçük bir bilgi hayat kurtarabilir! Bir kuş cama çarpıp kanadını kırdığında, onun için ne yapabileceğini bilmek, yavru bir köpeği sokaktan alıp ona sıcak bir yuva sunmak herkes için büyük bir fark yaratabilir.

Günümüzde, hayvanların doğal yaşam alanlarının korunması konusunda bilgi sahibi olmak gerekiyor.

Çünkü özellikle şehir hayatında onların yaşaması için temiz su, yeşil alanlar ve sağlıklı bir çevre sağlamak biz, insanların sorumluluğundadır. Sizler, bir hayvanın umudu olabilirsiniz.

Hayvanlara yardım etmek için bu kitabı okumaya başladığında, yanında seni destekleyen bir sürü kişi olduğunu göreceksin. Ebeveynlerin, öğretmenlerin ve büyüklerin sana rehberlik edecekler ve hayvanlara yardım etmek için doğru yolu bulmada yardımcı olacaklar.

Hazır mısın?

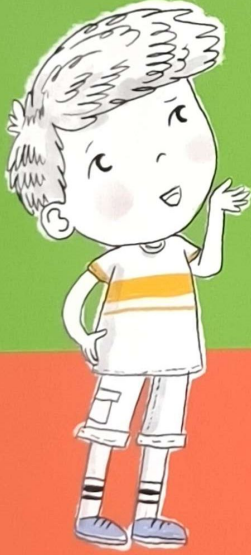
O zaman hayvanlara yardım eli uzatalım ve onları daha iyi anlamak için bu yolculuğa birlikte çıkalım!

Sevgilerimle,

Uzman Veteriner Hekim

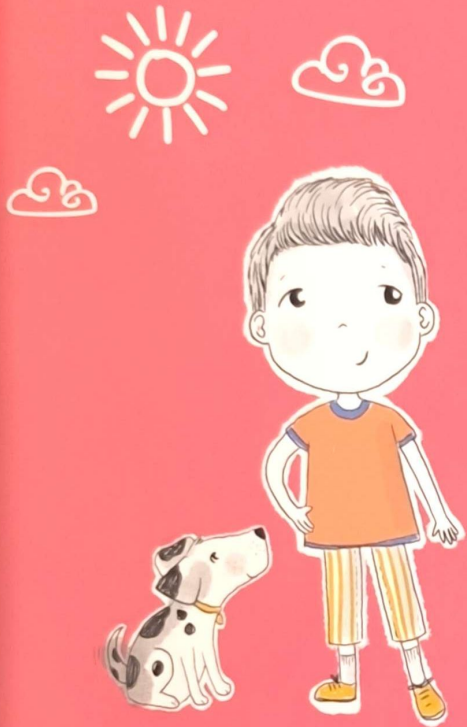
Gökçe Coşkun

Hiç düşündün mü? Bazı hayvanlar bizimle yaşarken, bazıları ormanlarda, denizlerde, çöllerde veya şehirlerdeki parklarda, biz insanlar olmadan da yaşayabiliyor.

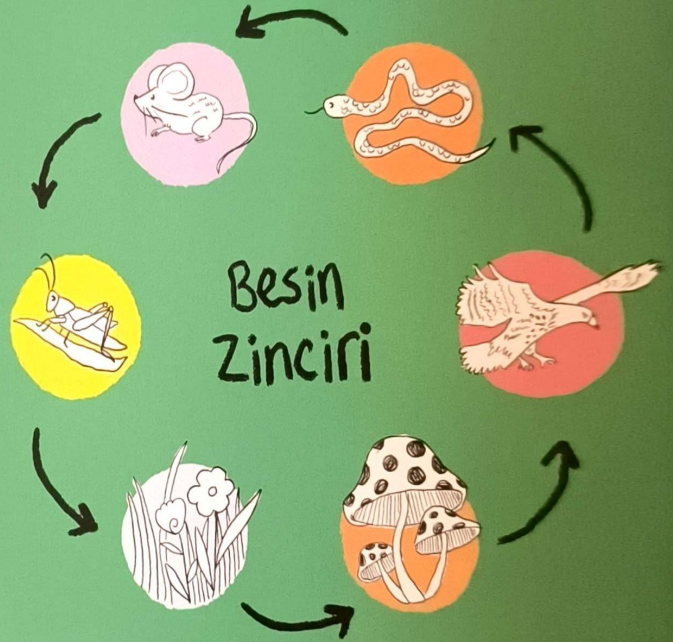
Mesela sincap ormanda yaşarken, kedi bizimle evimizi paylaşıyor. Yaşamını ormanda devam ettiren sincap bir “yaban hayvanı”yken, evlerimizdeki kedi ise “evcil hayvan” oluyor.
Peki onları birbirinden ayıran ne?

Yaban Hayvanı ve Evcil Hayvan

Yaban hayvanları, insanlara bağımlı olmadan yaşamlarını devam ettirebilen hayvanlardır. Bizim onlara besin ve barınak vermemize ihtiyaçları yoktur. Doğada, kendi aralarında bir denge içinde yaşamlarını sürdürürler. Bu dengenin en temel özelliğini **besin piramidi** oluşturur. Özgürce uçan yüzlerce tür kuş, ormanlarda dolaşan geyikler, tilkiler, ayılar ve çiçeklere konan kelebekler, birbirinden farklı her tür yaban hayatının bir parçasıdır.

~~~~~

Yaban hayvanlarının çok uzaklarda yaşadıklarını düşünme! Şehirler de yaban hayatının parçasıdır. Mesela yüzlerce kuş, göç döneminde evlerimizin üzerinden geçer. Kim bilir, belki ilkbaharda bahçenizdeki ağaç dalında dinlenen bir sinekkapan vardır.

Sinekkapan

Evcil hayvanlar, çoğunlukla insanlara bağımlı olarak yaşamlarını sürdüren hayvanlardır. Besinlerini ve barınacakları ortamları onlar için bizler temin ederiz ve onlarla ilgileniriz.

Evcil türler, aslında binlerce yıl önce yaban hayatından ayırılıp insana alıştırılmış hayvanlardan oluşur.

Günümüzde yaban özelliklerinin çok azını gösterirler.

Bizler nerede yaşıyorsak onların yaşam alanı da orasıdır. Kediler, köpekler ve hatta tavuk, inek, koyun ve keçi gibi çiftlik hayvanları da evcilleştirilmiş hayvanlardır. İnsanlar olmadan başlarının çaresine bakabilseler de bizlerle daha mutlu, rahat ve sağlıklı yaşarlar.

Örneğin beraber yaşadığımız bir kedinin yiyeceği mamayı temin etmek, aşıları başta olmak üzere sağlık kontrollerini yaptırmak ve tuvalet kabını temiz tutmak bizim sorumluluğumuzdadır. Bu ihtiyaçlarını sağlamanın yanı sıra onlara sevgi göstermek ve onlarla oyunlar oynamamız da gerekir. Çünkü biz olmadan yiyecek bulamaz ve sağlıklarını koruyamazlar. Bu yüzden sahiplendiğimiz evcil hayvanları asla terk etmemeliyiz.

Peki hayvanlar neden ve nasıl yardıma muhtaç hâle gelir?

Onlar da hasta oluyor, kaza geçiriyor veya yorgun düşebiliyor. Nasıl mı?

Biz insanlar kimi zaman mikroplar (virüs veya bakteri) nedeniyle hasta oluruz. Kimi zaman koşarken dalgınlıkla bir yere çarpıp kolumuzu yaralayabiliriz. Kimi zaman da uzun bir yolculuk ya da yoğun ders temposunun ardından yorgun düşebiliriz. Tedavi olmak için hastaneye gideriz; yorgunluğun üstesinden gelmek içinse sıcak yatağımıza çekilir, bir güzel uyoruz. Tüm bu zorluklarla baş ederken yanımızda ailemiz veya arkadaşlarımız olur.

İşte bunun gibi durumlarla hayvanlar da karşılaşılıyor. Örneğin sokakta yaşamak zorunda kalmış bir kedi veya köpek, aşıları olmadığı için çeşitli hastalıklara karşı savunmasız kalarak hastalanabiliyor. Dahası var, hadi şu fotoğraflara birlikte bakalım!

1

Biri denizi geçmek mi
dedi?
Hem de uçarak!

Cılibit kuşları her ilkbaharda Afrika Kıtası'ndan havalanıp Akdeniz'i geçer ve dinlenmek için ülkemizin sahillerine uğrarlar.

Cılibit ailesi

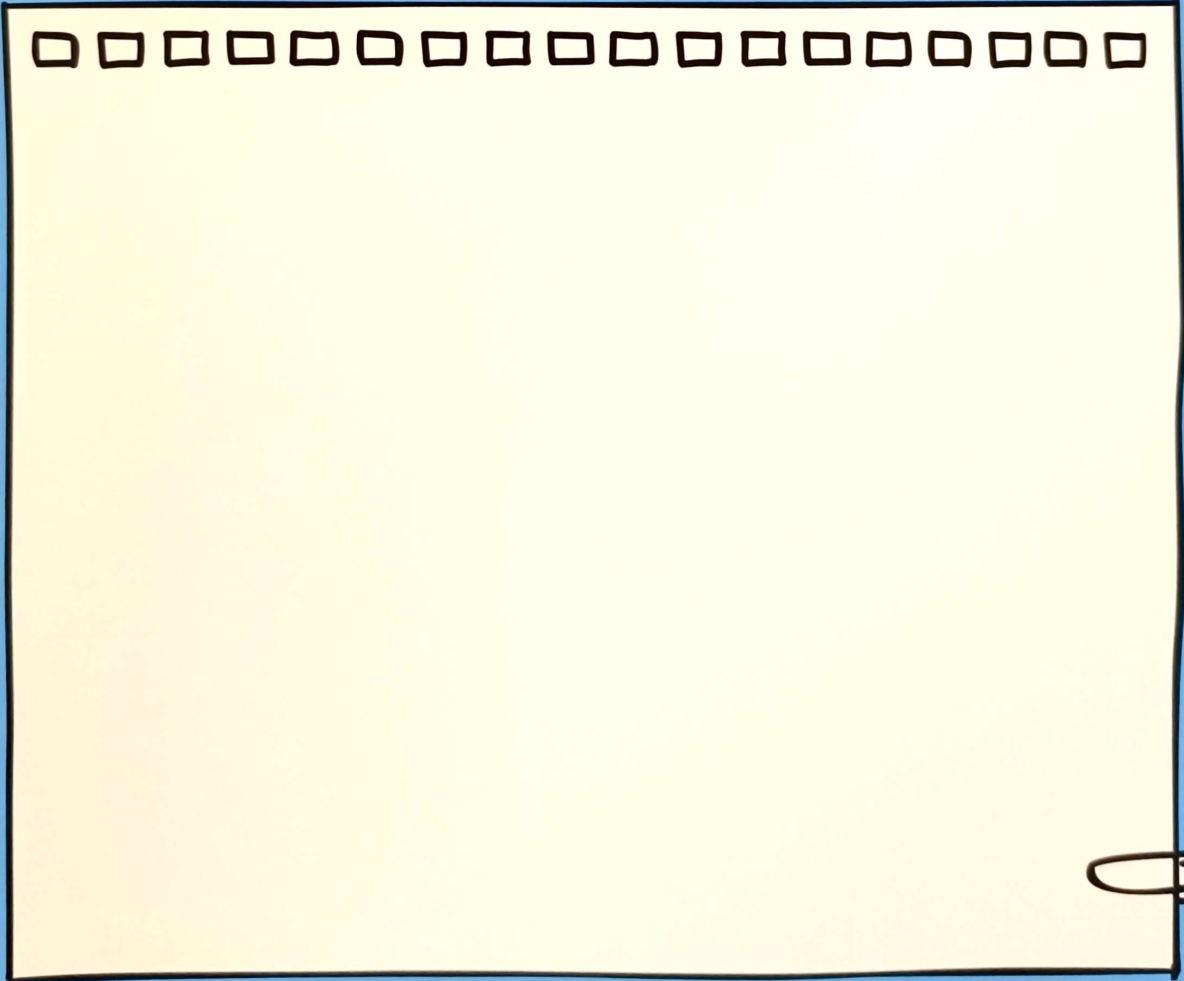

Doğada yaşayan kuşların bir kısmı göç ederek çok uzun mesafe uçabilirler. Bu uçuş bir denizi, bir kıtayı, hatta bir okyanusu baştan sona aşmalarını gerektirebilir ve çok uzun sürer. Bu sırada dinlenmek için indikleri yerlerde eğer bir çalılık, bir ağaç veya bir sazlık bulamazlarsa bu kuşlar yorgun düşüp uçamayacak hâle gelebilirler.

2

Hadi mavi bir kuş hayal edelim.

Kuşun üzerinde farklı tonlarda maviler ve yanaklarında turuncu tüyler olsun. Ona kalın, uzunca bir gaga eklemeyi de unutma. Hayal ettiğin bu kuşu çizmen için buraya boş bir alan bıraktık. Resmin bitince sayfayı çevirirsen, hangi kuştan bahsettiğimi göreceksin.

Karşınızda **yalıçapkını**. Sulak alanlarımızın vazgeçilmez usta balıkçısı. Hatta İngilizce ismi “king fisher”, yani kral balıkçı! Onu gören herkes hayran kalıyor. Peki o nerede yaşıyor biliyor musun?

Türkiye’nin neredeyse her ilinde görülebiliyor. Yaşadığın yerin yakınında bir **sulak alan** yani bir göl, gölet ya da akarsu varsa onu görebilirsin. Şehirlerimizdeki sulak alanlar var olduğu sürece bu masmavi kuş da bizimle birlikte yaşamaya devam edecektir.

Sulak alan nedir?

Sulak alanlar, suya doymuş arazilerdir. Su o kadar çoktur ki toprak suyu ememez, su yüzeyde birikir ve göllenir. Sulak alanlar kendiliğinden doğal olarak oluşabilir veya insanlar tarafından da oluşturulabilirler. Bu alanlar bulundukları yerin mevsimine bağlı olarak geçici süreyle de var olabilirler. Sulak alanlar, üzerlerinde yaşayan canlı ve cansız türleri ve de çevresiyle birlikte “sulak alan ekosistemlerini” oluştururlar. Birçok canlıya ev sahipliği yaptıkları gibi kendi ekosistemi dışındaki komşu ekosistemlerin sürekliliğini de sağlarlar. Örnek sulak alanlar: Göller, ırmaklar, bataklıklar vb.

Yaşadığı akarsu hattı üzerinden karayolu geçirilmiş bir yalıçapkını, uçarken araba camına çarpmış. Oradan geçen gençler bu yaralı kuşu fark edip bana getirdiler. Gerekli tedavi ve bakımı yaptıktan sonra onu tekrar doğaya bıraktım.

Bazen gece dışarıdan bir ses duyarsın. Ses kulağına ilk geldiğinde yaklaşık olarak şöyle bir şeydir: “huu-o!” Daha sonra bu sesi bir “hu, hu-ho-ho, huuu-u-u-u-u” sesi takip eder. Sonra başka bir yerden “kii-vik” diye bir ses gelir. İşte o sesler aslında iki baykuşun birbiriyle konuşurken çıkardıkları sesler!

Hangi baykuşun mu? Ülkemizdeki çam ormanlarının çoğunda yaşayan bir baykuş türü olan alaca baykuşun. Onlar ormanlarımızın gece bekçileridir. Doğamızın en önemli ve bir o kadar da sevimli kuşlarıdır.

Papi

Bir alaca baykuş, yuvasının bulunduğu ormanlık alanın zarar görmesiyle ailesinden ayrı kalmıştı. Onun büyümesi ve tekrar doğaya dönmesi için birlikte uzun vakit geçirdik. Bu süreçte **yaban hayatı rehabilitasyonu** diyoruz. Rehabilitasyon süreci boyunca onun insanlara alışmasını engellememiz ve yaban hayatı davranışlarını devam ettirmesini sağlamamız gerekiyor.

Adını Papi koyduğum alaca baykuşun klinikteki ilk günü!

Yaban hayatı rehabilitasyonu nedir?

Yardıma muhtaç hâle gelen yaban hayvanlarının tedavi ve bakımlarının yapıldığı yaban hayatına dönüş sürecine yaban hayatı rehabilitasyonu denir.

Gümüş Martı

Çizgi filmlerde, kitaplarda, şarkılarda, resimlerde... Ne çok görürüz martıları! Hatta eğer denizi olan bir şehirde yaşıyorsanız, yuvalarını evinizin çatısına bile kurmuş olabilirler. Ama denizi olmayan yerde martı olmaz sanma! Oralarda da sulak alanlar martılara ev sahipliği yapar. İşte bu yüzden Ankara Mogan Gölü'nde de martıları görebilirsin. Ülkemizde en çok gördüğümüz martı türü gümüş martıdır. Sarı renkte bir gagası, sarı gözleri ve ayakları vardır. Kanat üstü tüyleriye gri renktedir.

Martılar yavru, genç ve yetişkin dönemlerinde farklı tüy renklerine sahiptir. Her geçiş döneminde tüyleri dökülür ve yerine yeni, farklı renklerde tüyler çıkar. Yanda genç bir gümüş martı görüyorsunuz. Ama ayağına bir şey dolanmış! Evet... Maalesef bir misina! Ne yazık ki kimi zaman balık tutanlar misina ve oltalarını sulak alanlarda bırakıyor. Martılar ve diğer su kuşları da onlara dolanabiliyor.

Ayak bileğine olta misinası dolanmış!

5.

Hiç uçan bir domuz gördün mü? Tabii ki şaka yapıyorum. Yandaki, Karacabey Longoz Ormanı'nda çektiğim ve koşarken uçuyormuş gibi görünen bir **yaban domuzu** fotoğrafı. Domuzlar da ormanda yaşayan canlılar. Besin piramidi içinde ormanların besin döngüsüne katkı sağlarlar.

Alaca Ağaçkakan

Ak Sırtlı Ağaçkakan

Ormanlık alanlarda ağaçlarla haşır neşir olan bir kuş türü daha var: **ağaçkakan**. Eminim onu henüz görmemiş olanlar bile onun, ağaçları gagalayarak besin bulduğunu ve yuva yaptığını bilir.

Ağaçkakanlar, ayaklarındaki özel yapı sayesinde ağaçların en alt kısmından başlayıp döne döne bir ağacı boydan boya tırmanabilir ve bu sırada ağaç kabukları içinde buldukları kurtlarla beslenirler.

Yaşadığınız şehirlerdeki parklarda veya en yakınınızdaki ormanda onları görebilirsiniz.

Ormanlarda gecekler, yaban keçileri, yüzlerce kekebek türü veya sadece oraya özgü bitkiler bulunur. Doğanın en önemli **ekosistemleridir** orman ekosistemleri. Birçok canlının **habitatını** ormanlar oluşturur. Bu sebeple ormanlarımızın karşı karşıya kaldığı her tehlike, ormanın içinde yaşayan canlıları da olumsuz etkiler. Ormanların küçülmesi, dar bir bölgede hayatta kalma mücadelesi verecek hayvanlar arasındaki habitat rekabetinin artmasına neden olur. Bu durum ormanla birlikte gelen canlı çeşitliliği ve zenginliğini giderek azaltır.

Habitat / Yaşama Alanı

Bir canlının yaşamını sürdürdüğü yerdir.

Ekosistem

Belirli bir alanda bulunan canlıların, cansız çevreleri ile karşılıklı ilişkileri sonucu meydana gelen ve süreklilik gerektiren ekolojik sistemlerdir.

Yaşadığımız evler, mahalleler, şehirler, ülkeler hatta kıtalar farklı olabilir.

Ama hepimiz aslında aynı yerde yaşıyoruz:

EVİMİZ, DÜNYA!

Dünya bizim evimiz ve sadece biz insanlardan dolayı değil,
yaşayan her bir canlı türünün varlığından dolayı eşsiz.

İşte bu yüzden yaralı, hasta ve zor durumda olan hayvan dostlarımıza
yardım etmemiz gereken durumlar için bir ilkyardım rehberi var sırada!

Hadi başlayalım!

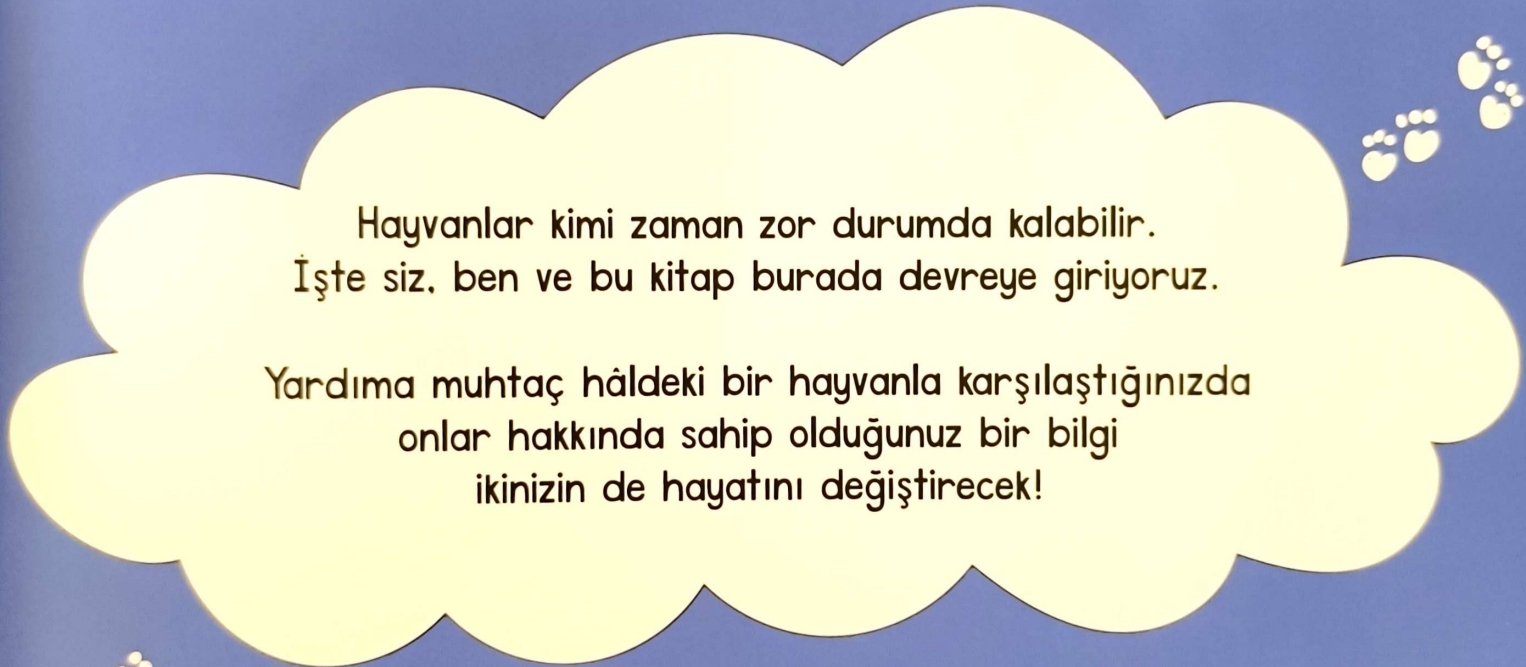
Eldiven ve maskelerinizi yanınıza almayı unutmayın!

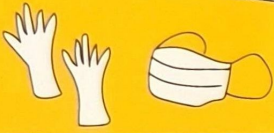
Hayvanlar kimi zaman zor durumda kalabilir.
İşte siz, ben ve bu kitap burada devreye giriyoruz.

Yardıma muhtaç hâldeki bir hayvanla karşılaştığınızda
onlar hakkında sahip olduğunuz bir bilgi
ikinizin de hayatını değiştirecek!

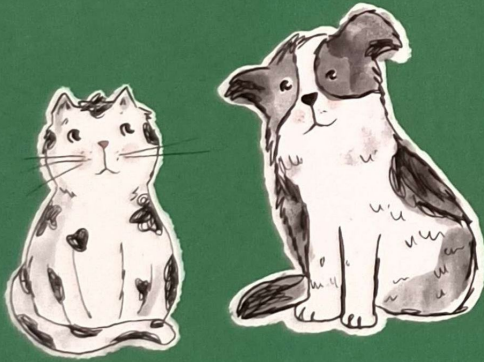

Yardıma Muhtaç Hayvanlar İçin İlk Yardım

Bir sürü hayvandan bahsetmek mümkün aslında ama en çok karşılaştığımız durumlardan yola çıkarak birkaç dostumuzdan bahsedelim. Hadi başlayalım! Eldivenlerimiz ve maskemiz... Zaten biliyorsun!

Kedi ve Köpekler

Kedi ve köpeklerin yardıma muhtaç olduğunu nasıl anlarız?

- Hâlsizlik ve hareket etmekte zorlanma
- Yaralanma
- Göz ve burun akıntısı
- Sürekli kaşınma
- Tekrar eden öksürük veya hapşırma
- Aşırı zayıflık
- Annesi yanında olmayan yavruysa sürekli miyavlama / havlama
- Kollarında bozukluk ve dökülme

Bu ve benzeri durumlarda kedi ve köpeklerin yardımımıza ihtiyaçları olabilir.

1- İlk olarak onları güvenli bir yere almalısın.

Karşılaştığın kedi veya köpeğin yardıma muhtaç olduğunu anladın. Şimdi onu bulunduğu yerden daha güvenli bir ortama almalısın. Bu sayede hissettikleri korku ve stres azalır. Ayrıca karşılaşabilecekleri tehlikelere karşı ilk önlemimizi de almış oluruz.

Ama bunu yaparken dikkat etmemiz gereken bazı şeyler var:

Onlara nasıl yaklaşacağız ve onları nasıl tutacağız?

Çünkü içinde bulundukları zor durumdan dolayı kendilerini korumak için saldırganlaşabilir veya bizden kaçabilirler.

?

Kedilere nasıl yaklaşmalıyız?

Küçük bir hatırlatma: Bu işe başlamadan önce anne veya babamızdan ya da tanıdığımız bir büyüğümüzden yardım almak işleri kolaylaştıracaktır. Bu ufak destek yardım operasyonunun güvenle tamamlanmasını sağlar.

- İlk olarak onları taşımak için bir kutu edinin. Bu kutu kartondan, kâğıttan bir kutu olabileceği gibi kedi taşıma kutularından biri de olabilir.
- İkinci olarak onu tutarken kullanabileceğiniz bir havlu, örtü veya eldiven temin edin. Hastalıklar ve oluşabilecek çizikler için kendinizi korumanız gerekir. Bu riskten dolayı hayvanlara çıplak elle dokunmamalısınız. Bir veterinerin olmazsa olmazı, eldivenleridir. Şayet dalgınlıkla ona eldivensiz dokunursanız elinizi mutlaka sabunlu su ile yıkayın.

- Kedilere yaklaşırken yavaş hareketlerle ve alçak sesle bir şeyler mırıldanın. Örneğin **"pisi pisi"** çok işe yarıyor.

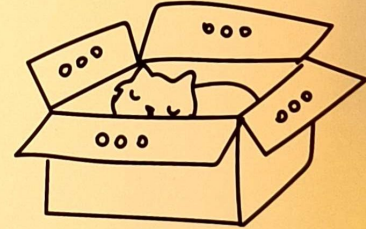
Eğer karşınızdaki kedide korkma, tıslama veya saldırma hâli varsa uzman birisinden yardım almalısınız. Unutmayın, yaklaşımınız ona ne kadar güven verirse sizden o kadar az korkacaktır.

- Yanına yaklaştığınızda bir süre durup tepkilerini gözleyin. Hareket ettiğinizde kaçmıyorsa size güvenmiş olabilir. Elinizi direkt kediye yaklaştırmadan havlu yardımı ile kediye görseldeki gibi sarıp tutabilirsiniz.

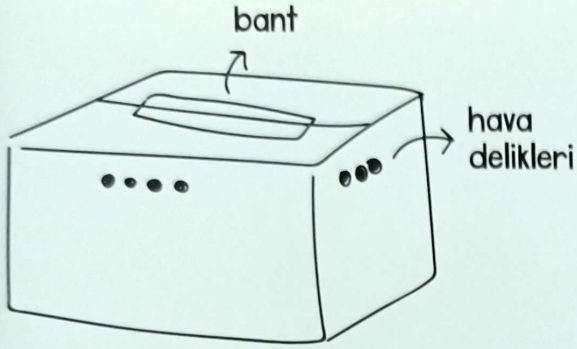

- Karşınızdaki solunum güçlüğü olan veya yaralı bir kedi ise havluyu onun altına koyup bir elinizle çenesini destekleyerek, diğer elinizi ise arka bacaklarının altına koyarak onu kaldırabilirsiniz. Havlu hem sizin korunmanızı hem de onu kutuya koymanızı kolaylaştıracaktır.

- Bu şekilde tuttuktan sonra kedi veya köpeği getirdiğiniz kutuya hızlı bir şekilde yerleştirin. Kutunun kapaklarını kapatın. Bazı kedileri kutuya koymakta biraz zorlanabilirsiniz. Eğer bu aşamada tıslarlarsa veya saldırmaya kalkışırlarsa, siz hiçbir şey yapmayın ve bir uzmana başvurun.

Uygun büyüklükte bir karton kutunuz varsa ağzını görseldeki gibi bantlayıp yanlarına hava delikleri açabilirsiniz.

- Kediye kutuya aldınız! Şimdi onu güvenli bir alana taşıyın. Örneğin onu bir caddede veya yaya yolu üzerinde bulduysanız, yakınınızda trafiğin olmadığı bir parka götürebilirsiniz.
- Hava koşulları kötüyse yine yakınınızda bulunan bir dükkâna veya evinize götürebilirsiniz. Eğer evinizde hâlihazırda kedileriniz varsa, kesinlikle yardımınıza muhtaç bu kedilerle temas etmesinler. Oda sıcaklığında (20°-22°C) ses ve ışık stresi olmazsa kendilerini daha güvende hissedeceklerdir.

Veteriner hekim tarafından müdahale edilen bir yavru kedi

?

Köpeklerle nasıl yaklaşmalıyız?

Küçük boyutlu veya yavru köpekleri tıpkı kediler gibi bir havlu yardımıyla kutu içine alabilirsiniz. Bunu yaparken dikkatli olun ve bir önceki kedi bölümünü okuyun.

- Büyük köpeklerle birden fazla kişi ile yardım etmek daha kolay olacaktır. Böyle bir durumla karşı karşıyaysanız, mutlaka yardım isteyin. Büyük bir köpeği başka bir alana taşımak zor olabilir. Sesiniz onu yönlendirmek için en büyük yardımcılarınızdan biri. Sesinizi keşfedin ve sesinizin gücünden faydalanın. Eğer köpek hareket etmiyorsa veteriner hekime veya **Belediye Veteriner İşleri Müdürlüğü**'ne ulaşarak yardım almalısınız.

2- Güvenli ortama aldığımız yardıma muhtaç kedi ve köpekler için yapabileceğimiz:

Onları veteriner hekime ulaştırmadan önce yapabileceğiniz bazı uygulamalar:

- Vücut ısını dengelemek için yanına sıcak su torbası koyabilirsiniz. Eğer sıcak su torbası yoksa bir şişeye sıcak su doldurup, şişeyi havluya sarıp yanına yerleştirin. Mevcut hava sıcaklığı 25 derecenin üzerindeyse bu uygulamayı yapmayın.

Serum bağlanmış
yavru köpekler

sıcak su
torbası

ıslak pamuk

• Gözlerini ıslak bir pamuk veya bezle silerek temizleyebilirsiniz. Özellikle burnu tıkalı olan kedilerin nefes almasını bu uygulama ile kolaylaştırmış olacaksınız.

• Bilinci yerinde olan kediler için bir kaba su ve kedi maması koyarak onları besleyebilirsiniz. Sokakta yaşayan kedi ve köpekler mama bulamadıkları için güçsüz düşebilirler. Mama ve suyu tek seferde bolca tüketmesine izin vermeyin.

Uzun süre aç ve susuz olmaları nedeniyle çok fazla gıda almaları durumunda kusabilirler. Az az ama sık sık beslemeniz onlar için daha iyi olacaktır.

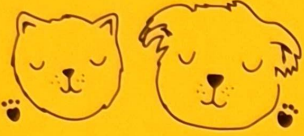
Mama ve su verirken hayvanın, verdiğiniz mama ve su nedeniyle kirlenmemesine özen gösterin. Bunları, hayvanın hemen yanında bırakmayın çünkü kutunun içine dökülebilirler.

3- Yavru kedi ve köpeklere müdahale:

• Yavru bir kedi veya köpek bulduğunuzda, annesinin etrafta olup olmadığını iyice kontrol edin. Kimi zaman anne kedi ve köpekler yiyecek bulmak için uzaklaşabilir. Bunun için en az 30 dakika bekleyebilirsiniz. Uzun süre aç kalmış yavrular bağırmaya veya miyavlamaya başlarlar.

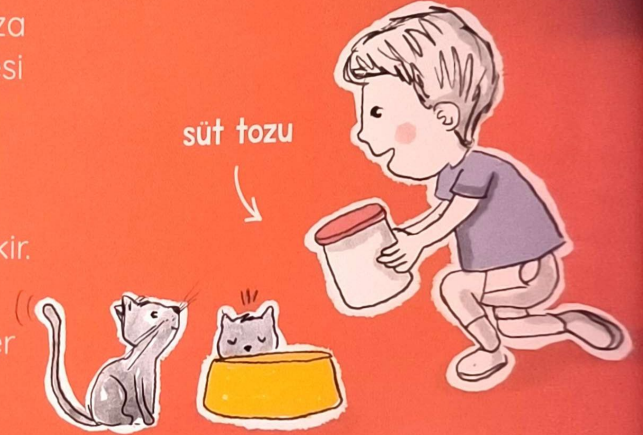

- Kedi ve köpekler doğduklarında gözleri kapalıdır. Kedilerin gözleri 7-10 gün içinde, köpeklerin gözleri ise 10-15 gün içinde açılır. Dişleri ise bir aydan sonra çıkar.

• Dişleri çıkmış ancak gözleri hâlâ kapalı yavru bir kedi ile karşılaştığınızda, gözlerinde sorun olabileceği aklınıza gelmelidir. Böyle bir durumda kedinin muayene edilmesi gerekir.

• Annesi olmayan yavruların dişleri çıkana kadar dışarıdan beslenmeleri ve bakımlarının yapılması gerekir.

• Bu aşamada onlar için bulundukları zemine bir minder koyarak kutudan bir yuva yapabilirsiniz.

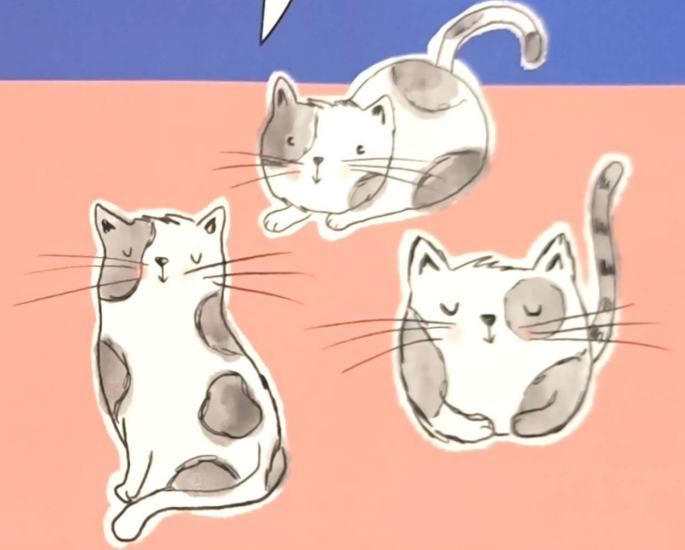
• Veteriner klinikleri veya pet ürünleri satan mağazalardan yavru kedi / köpek için süt tozu ve biberon alarak onları beslemeye başlayabilirsiniz. Aldığınız süt tozunu ılık su ile karıştırarak kıvamlı bir mama hazırlayabilirsiniz.

Besleme yaparken biberonun, yavrunun kafasına eğik bir şekilde gelmesine dikkat edin ve biberonu damağına hafifçe sürterek mamayı emmesini sağlayın.

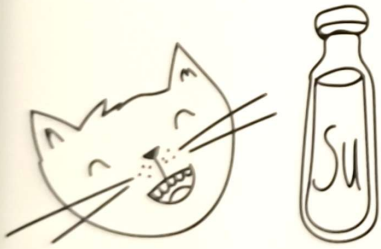
Eğer yavru emmeyi bırakırsa biberona baskı yaparak, yani biberonu sıkarak sütün akışını siz sağlamayın! Yavru doyduğu zaman emmeyi bırakacaktır.

Bir yavrunun ortalama 2 ila 4 saat arayla beslenmesi gerekebilir. Bu dönemde ekstra su vermenize gerek yoktur.

- Yavru kediler dışkı ve idrarlarını kendileri yapamazlar. Islak bir pamuk yardımı ile popolarına masaj yaparak bunu siz sağlamalısınız. Bu konuda detaylı bilgi almak isterseniz bir veteriner kliniğine gidebilir ve veteriner hekime sorabilirsiniz.

- Dişleri olan yavrular, yavrulara özel kuru kedi / köpek maması yiyebilir. Dişleri yeni çıkmış yavrularsa katı kuru mamayı henüz çiğneyemeyebilir. Onlar için kuru mamayı ılık su ile ıslatıp bekleyin ve mamanın yumuşamasını sağlayın. Bu şekilde onları besleyebilirsiniz. Yavru büyüdükçe yavaş yavaş kuru mamaya geçebilirsiniz. Kuru mama tüketen yavruların mama kabının yanında sürekli temiz ve taze su bulundurmaya dikkat edin!

- Yavru kedilere kesinlikle başka çeşit süt vermeyin! Sütü sulandırmak veya başka gıdalarla karıştırmak, bu karışımın ona vereceği zarara engel olamaz. Mümkün olduğunca onlar için hazırlanmış süt tozlarını ve mamaları kullanın.

4- YAPMAMAMIZ GEREKENLER !

- Bulduğunuz yardıma muhtaç hayvanlara sakın çıplak el ile dokunmayın. Eldiven giymeye özen gösterin.
- Kedi ve köpeklere kontrolsüz bir şekilde ve doğrudan yaklaşmayın.
- Dostlarımız için gereken ilaç ya da krem uygulamalarını asla siz yapmayın.
- Kedi ya da köpekleri asla yıkamayın. Yıkamak hayvanların vücut ısını düşürebilir ve onlarda şok etkisi yapabilir.

5- Veteriner hekime ulaştırın!

Tüm bu aşamalardaki uygulamaları tamamladıysanız, yardıma muhtaç dostumuz artık tedavi olmak için hazır! Şimdi bir veteriner hekim tarafından muayene edilmesi gerek.

Dikkatli bir şekilde dostumuzun, özel veya belediye veteriner hekimlerine ulaşımını sağlayıp tedavisi için ikinci adımı atmalısınız. Bu nakil sırasında kutu içinde kalmaları, strese girmemeleri için önemli. Veteriner hekime ulaştıktan sonra ona dostumuzun nerede, ne hâlde bulunduğunu ve tüm yaptıklarınızı aktarmanız ilk bulgular açısından oldukça önemli.

Anamnez: Veteriner hekimin hasta sahibine soru sorarak hasta hakkında bilgi edinmesi.

Sokak hayvanlarının bakım ve tedavilerini bulduğunuz ilin belediye barınakları yapıyor olabilir.

Acil durumlarda ne yapmalı?

Ciddi yarası olan, kaza geçirmiş ve hiç kıpırdayamayan kedi ve köpekleri en kısa sürede veteriner hekime ulaştırmalısınız. Bunu yaparken sakin olmanız çok önemli.

Acil bir durumla karşı karşıya değilseniz belediye hattını telefonla arayıp bilgi alabilirsiniz.

Yukarıda belirtildiği üzere elinizde eldivenleriniz yoksa bir havlu yardımı ile onları dikkatlice kutu içerisine alın, sonra da hızlıca bir veteriner hekime gidin.

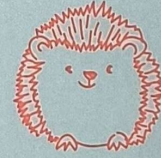
Kirpiler ve Kara Kaplumbağaları

Kirpi

Kirpiler, kendilerini savunabilmek için üzerleri dikenlerle kaplı, gece beslenen, kış uykusuna yatan memeli yaban hayvanlarından. Yüzleri oldukça sevimli olan bu dostlarımız böcekleri avlayıp karınlarını güzelce doyurmak için geceleri yumuşak toprak üzerinde pıtı pıtı dolaşırlar. Korktuklarında kendilerini büzerek top gibi yuvarlak bir hâl alırlar.

Şehirlerde onlara sıklıkla rastlayabilirsiniz. Özellikle akşam saatlerinde parklarda dolaşırken!

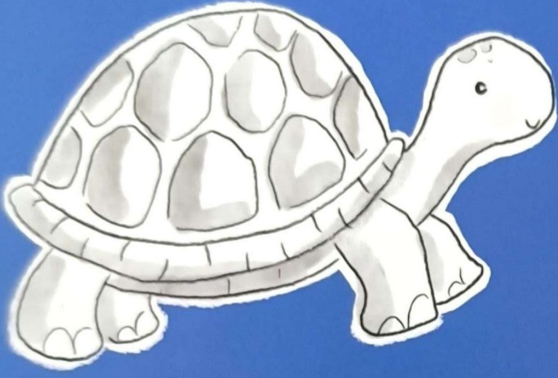

Ülkemizde bulunan kirpi türleri:

- Kirpi (*Erinaceus concolor*)
- Balkan Kirpisi (*Erinaceus roumanicus*)
- Uzunkulaklı Kirpi (*Hemiechinus auritus*)
- Oklu Kirpi (*Hystrix indica*)

Kara Kaplumbağası / Tosbağ:

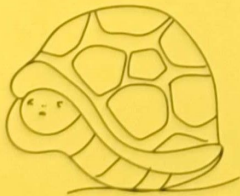

Yuvarlak ve kavisli bir üst kabuğu ve neredeyse dümdüz bir alt kabuğu vardır. Bitki yaprakları ile beslenen, sürüngen bir yaban hayvanıdır. Kendini savunmak için uyguladığı taktik, kabuğuna çekilip tehlikenin geçmesini beklemektir.

Onları, şehirler dahil olmak üzere birçok farklı alanda görebilirsiniz.

Kirpi ve kaplumbağaların yardıma muhtaç olduğunu nasıl anlarız?

- Hâlsizlik ve hareket edememe. Bir yere sığınıp uzun süre hareketsiz kalma.
- Kirpinin üzerinde deri döküntülerinin olması veya açık yaralanmalar.
- Tosbağaların kabuklarında bulunan çatlamlar, kırılmalar veya ayrılmalar.

Peki onlar için ne yapabiliriz?

1- Güvenli Ortama Taşıyın.

Eldiven veya havlu yardımı ile çıplak elle dokunmadan karton kutu içerisine alıp, sessiz sakin bir ortama taşıyın.

2- Gözlemleyin.

Dışarıdan tüm vücudu üzerinde göz gezdirin ve hareketlerini izleyin. Eğer yaralanmış ve hiç hareket etmiyorsa hemen en yakın veteriner kliniğine ulaştırın.

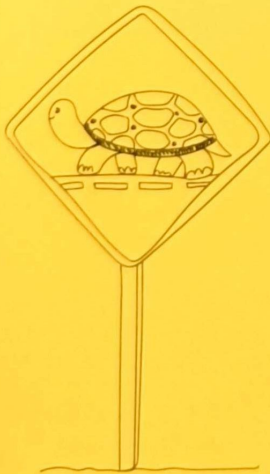
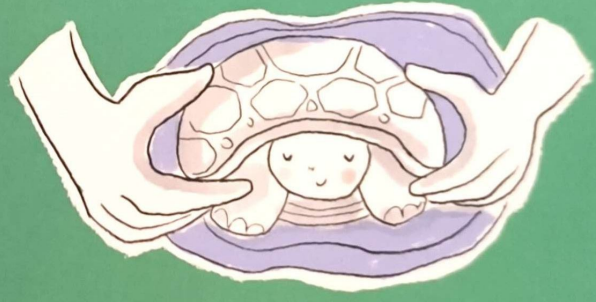
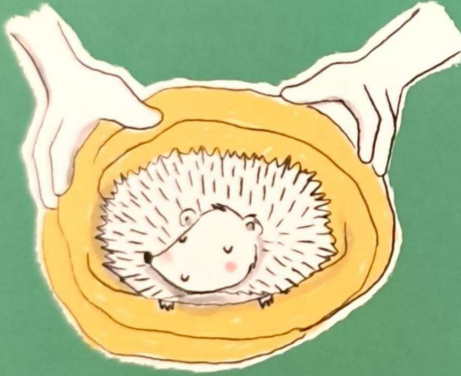
3- Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü'ne (DKMP) veya UZMAN yaban hayatı veteriner hekimine ulaşın.

Uzman kişiye ulaşana kadar gıda veya su vermeyin. Hareketlerini gözlemlemeye devam edin. Uzman kişiye ulaşınca ondan bilgi alarak neler yapmanız gerektiğini öğrenin. Ayrıca **Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü**, hayvanı sizden teslim alıp tedavisine devam edebilir.

Kirpiyi eldiven ya da
havlu ile taşıdıımızda
dikenleri batmıyor muymuş?

Kara yollarında karşıdan karşıya geçmeye çalışan tosbağalar görürseniz onlara yardım edin. Havlu, eldiven, örtü veya poşetle onları tutup yolun karşısına ulaştırın. Bu şekilde araçların onlara çarpmalarını engellemiş olursunuz. Aynı şekilde yol üzerinde veya belirli bir alana sıkışmış kirpiller görürseniz onları açık, yeşillik alanlara bırakabilirsiniz.

Kuşlar

Kuşların Dünya üzerinde yaklaşık on bin farklı türü vardır. Türkiye’de ise bu on bin türün 490’dan fazlası yaşar. İstedikleri yere uçabilen kuşları bu sayede her yerde görebiliriz: şehir merkezleri, parklar, ormanlar, sahiller, çayırliklar, dağlar ve daha bir çok yer onların habitatlarıdır.

Kuşların yardıma muhtaç olduğunu nasıl anlarız?

- Hareketsiz duruyor ve uçamıyorlarsa,
- Öksüz kalmış yavru bir kuşsa,
- Yaralanmışsa, ayağına veya kanadına ip dolanmışsa,
- Muhabbet kuşu, papağan, zebra ispinozu, kanarya gibi türlerden birini dışarıda gördüysek kafesten kaçmışlar demektir.

Sultan papağanı, zebra ispinozu, papağan türleri, kanaryalar ve diğer evde beslenen kuşlar kafeslerinden kaçabilir.

Bu türler ülkemizde yaşayan türler olmadığı için doğada yaşamlarını devam ettirmeleri oldukça zordur. Bu yüzden bu türlerden bir tanesi ile karşılaşırsanız, onları tekrar doğaya bırakmayın. Yeşil papağan ve İskender papağanları, egzotik türler olmalarına rağmen evden kaçıp ülkemizin doğasında yaşamlarını devam ettirebiliyorlar ve bu durum, ülkemizdeki türlerle rekabet etmelerine sebep olabiliyor.

Şehirlerde yardıma muhtaç hâlde en sık karşılaşılabileceğimiz kuş türleri:

Küçük kumru, Ebabil, Serçe, Kızılgerdan, Ev güvercini, Ötleğenler, Karatavuk, Kırlangıçlar

Küçük Kumru

Ebabil

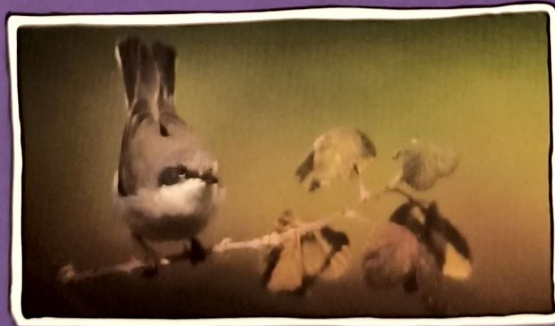
Küçük Ak Gerdanlı Ötleğen

Kızılgerdan

Söğüt Serçe

Küçük Ak Gerdanlı Ötleğen

Karatavuk

Kuşlara nasıl yaklaşmalı ve onları nasıl tutmalıyız?

Kuşlar diğer hayvanlara göre daha rkektir ve uçabildikleri için de kolaylıkla kaçabilirler. Ancak yardıma muhtaç bir kuş, birkaç basit hamleyle sizden kaçamaz ya da kaçma davranışı gösteremez. Bu nedenle onu yakalamakta zorlanmazsınız.

Ama bazı önemli noktalara dikkat etmelisiniz.

1- Kuşlara yavaş ve sakin yaklaşmalısınız.

2- Eldiven veya havlu ile onları yakalayabilirsiniz. Kanatlarını kapalı şekilde tutarak havluya sarabilirsiniz.

Yırtıcı ve uzun gagalı balıkil kuşları ile karşılaşırsanız uzman kişilerden yardım alabilirsiniz. Çünkü bu türler kendilerini savunmak isterken size zarar verebilir. Bu tür kuşları tutarken üzerlerini tamamen örtüp, kanatlarını kapatıp ayaklarıyla beraber kavramalısınız. Bu şekilde pençelerinin size zarar vermesini engellersiniz.

3- Kuşları karton kutu içerisine alın. Kutunun kapalı olduğundan emin olun. Özellikle küçük kuşlar, küçük deliklerden çıkmak isterken kendilerine zarar verebilir.

Kuşları kafeslere almayın. Aralıklı teller panikleyen kuşa zarar verebilir.

4- Kuşları sessiz ve oda ısısında olan bir yere taşıyın.

Kuşlara uzman veteriner hekimlere danışmadan yiyecek vermeyin. Özellikle karton kutu içerisine yiyecek ve su bırakmayın. Çünkü kutu içinde kanatlarını ıslatabilir veya kirletebilirler. Her kuş türünün besin tercihi farklıdır.

Kuşlara nasıl su verebiliriz?

Uzun süre yorgun düşmüş bir kuş sıvı kaybına uğramıştır. Bu yüzden ona su vermemiz gerekebilir. Eğer bu aşamada uzman veteriner hekime ulaşabiliyorsanız ondan destek almanız daha doğru olacaktır.

Ama yapabileceğiniz şeyler de var:

Suyu vermek için bir enjektör veya damlalık kullanabilirsiniz. Su damlalarını gaga ucuna veya kenarlarına bırakarak üst ve alt gaga arasından gaga içine suyun ulaşmasını sağlayabilirsiniz. Bunu yaparken aceleci olmayın. Birkaç damladan sonra kuşun yutkunmasını bekleyin. Eğer yutkunma yoksa devam etmeyin. Kuşların tüylerini ıslatmamaya özen gösterin.

Yavru Kuş: Kuşlar yumurtadan çıktıktan sonra çeşitli sebeplerle yuvadan düşebilirler. Düşen yavruların tüyleri genelde tam çıkmamış veya civciv tüyleri denen seyrek ve düzensiz yapıda olur.

! Bir yavruya müdahale etmeden önce onu uzaktan izleyin. Annesi yakınında olabilir veya bu minik kuş uçma alıştırması yapıyor da olabilir. **Gözlemleyin!**

! Yavru bulursanız ilk olarak yakınlarda yuvasını arayın. Eğer yuvayı bulursanız yavru kuşu yuvanın içine koymayı deneyebilirsiniz.

Yorgun düşmüş kuş:

Birçok kuş türü yıl boyunca uzak ve yakın mesafe göç eder. Bu göç oldukça zorlu geçebilir. Kuşlar, göç sırasında aç kalmış, aşırı yorulmuş veya bir yere çarparak yardıma muhtaç hâle gelmiş olabilirler. Bu nedenle genelde sizden kaçamazlar. Onları tüylerini kabartmış, hareketsiz hâlde bulmanız yüksek ihtimaldir.

Acil durumda:

Açık yarası, kırığı olan, hiç hareket edemeyen kuşlar için acil durum müdahalesi gerekir. Özellikle bir yere şiddetli çarpmış veya evcil kedi tarafından yakalanmış kuşlara acil durum müdahalesi yapılır.

Yardıma Muhtaç Kuş Buldum!

Güvenli Ortama Alın

Yavru Kuş

Yuvaya
koyun.

Yuva yok!
Uzman veteriner
hekime danışın.

DKMP veya
uzman veteriner
hekime ulaştırın.

Bakıma
alın (uzman
kontrolünde).

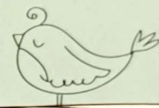
Yorgun Düşmüş
Cama Çarpmış

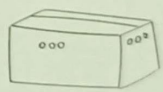
Sıvı kaybı için su
verin ve dinlendirin.

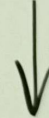
Uzmana danışıp
doğaya salın.

Acil Durum!
(Açık Yara, Kırık vb.)

En yakın veteriner
kliniğine ulaştırın.

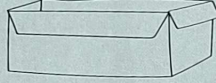
DKMP veya
uzman veteriner
hekime haber
verin.

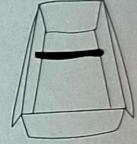
Ebabil Buldum!

1- Güvenli bir yerde karton kutu içerisine alın.

2- Tutunabileceği bir düzenek yapın.

3- Gaga ucundan ve yanından, üst ve alt gaga çizgisinden damla damla su verebilirsiniz.

Burnundan su vermeyin.

4- DKMP veya uzman veteriner hekime danışın.

Ebabiller kısa bacakları nedeniyle yerden havalanamazlar. Sağlıklı olduğuna emin olduğunuz ebabilleri **1,5-2 metre** yükseklikten görseldeki gibi bırakabilirsiniz.

Salarken fırlatmayın, zeminin yumuşak olduğuna dikkat edin.

Yarasalar

Uçabilen tek memeli türü olan yarasaların ülkemizde 39 farklı türü yaşıyor. Yarasaların kanat yapıları kuşlarınkinden oldukça farklı. Onlar uzun parmakları arasındaki deri perdeler sayesinde uçarlar ki biz aslında buna bakıp yarasaların kanatları var deriz.

Ülkemizde bulunan yarasa türleri böceklerle ve meyvelerle beslenir. Böceklerle beslenen yarasalar günde 450 civarında sinek yer. Bu sayede zararlı **vektörlerin** sayısı artmamış olur. Bunun yanında meyveyle beslenen yarasalar, tıpkı arılar gibi meyvelerin **tozlaşmasında** çok büyük rol oynarlar.

Vektör / Taşıyıcı: Bir mikroorganizma veya parazitin bir canlıdan başka canlıya ulaşmasına aracılık eden canlılara denir.

Tozlaşma / Polenleşme: Erkek bitkinin ürettiği polenlerin çeşitli yollarla dişi bitkiye ulaşmasına denir. Bu sayede bitkiler çiçek açar, kimisi de meyve verir.

Yerde hâlsiz, yaralı veya uçamayan bir yarasa ile karşılaşıncı ne yapmalı?

- 1- Kalın bir havlu yardımı ile onu karton kutu içerisine alın. Bu sırada yarasaların sivri dişleri olduğunu unutmayın!
- 2- Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü veya UZMAN veteriner hekimle iletişime geçin.
- 3- Açık yara veya kanama varsa en yakın veteriner kliniğine götürün.

Pencereden yanlışlıkla evinize girmiş bir yarasa ile karşılaşırsanız ne yapmalı?

1- Kalın bir havlu yardımı ile yarasayı yakalayıp onu tamamen sararak, yaklaşık 1-2 metre yükseklikten boşluğa salmayı deneyebilirsiniz.

2- Eğer uçamazsa karton kutu içerisine alın.

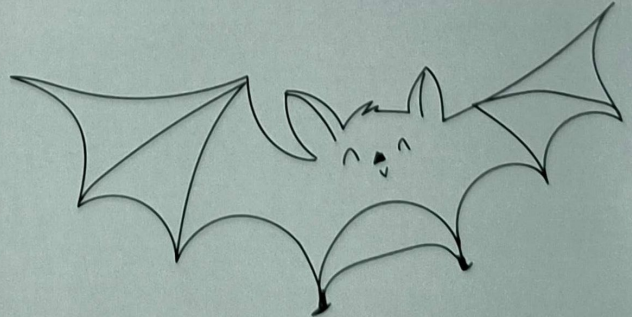
3- Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü veya UZMAN veteriner hekime ulaşın.

!!! DİKKAT DİKKAT !!!

YARASALARI TUTARKEN ELDİVEN YETERLİ OLMAZ.

Mutlaka kalın bir havlu kullanın. Korktuğu için kendini savunmak isteyebilir, size zarar vermesini aldığınız önlemlerle engelleyin. Uzman veteriner hekimle görüşmeden yiyecek veya herhangi bir sıvı vermeyin.

Deniz Kaplumbağası, Yunus ve Akdeniz Foku

Deniz kaplumbağası:

Akdeniz sahillerimizde üreyen deniz kaplumbağaları ülkemizin önemli deniz canlılarıdır. Yumurtlama dönemlerinde Akdeniz sahillerinde gönüllüler ve dernekler tarafından kaplumbağaları koruma ve onlar hakkında bilgilendirme çalışmaları yapılır. Onları **Caretta caretta** olarak da biliriz.

Kimi zaman deniz kenarına çıkmış, hâlsiz hâlde duran, bir yerlerine balık oltası takılmış, yüzgeçlerine ip dolanmış veya üzerleri poşet gibi plastik materyallerle sarılmış deniz kaplumbağaları ile karşılaşabilirsiniz. Bu durumda onlara doğrudan yardım etmeniz zordur. **Yardım için Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü, DEKAMER ve uzmanlara ulaşmayı denemeniz gerek.**

*Dekamer iletişim bilgileri:

Adres: Deniz Kaplumbağaları Araştırma Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi.

Dalyan, MUĞLA

Telefon: +90252 289 0077

Mobil: +90538 403 2501

! Sahillerde deniz kaplumbağası üreme alanı tabelası görülen yerlerde, gece saatlerinde ışık yakmamak ve ses çıkarmamak gerekir. Çünkü deniz kaplumbağaları yumurtalarını bırakmak için sahile gelir ve yumurtalarını kumun içine geceleri bırakırlar. Işık ve ses ise onları korkutup yumurta bırakmalarına engel olur. Sahillerde dolaşırken çıtalarla üçgen şeklinde işaretlenmiş yerler görürseniz o bölgeler deniz kaplumbağası yumurtalarının olduğu yerlerdir. **Aman dikkat!**

Yunuslar

Denizlerimizin özgürlüklerine düşkün memeli hayvanlarıdır. Onları bir tekne gezisi sırasında size eşlik ederken görebilirsiniz. İnsanlarla sık iletişim kurarlar.

Yardıma muhtaç yunuslarla çeşitli sebeplerden dolayı karaya vurmuş bir hâlde karşılaşırız. Bu durumda yunusların gövdelerini ıslak tutmak ve kurumalarına engel olmak gerekir, onları doğrudan suya itmeye çalışmak boğulmalarına neden olabilir. Başlarının su içinde kalmasını sağladıktan sonra **Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü**'ne ulaşabilirsiniz.

Akdeniz Foku

Akdeniz foku, ülkemizin nadir görülen deniz memelisidir. Sadece Akdeniz'de bulunan Akdeniz foklarının ülkemizdeki sayısı ortalama 120; Dünya genelinde ise 900. Sayıları oldukça az olan Akdeniz foklarının korunması için birçok kurum çalışma yürütüyor.

Çeşitli sebeplerle karaya vurmuş veya öksüz kalmış, yavru ya da yardıma muhtaç Akdeniz foklarıyla karşılaşabilirsiniz. Bu durumlarda hemen **Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü'ne** veya **Sualtı Araştırmaları Derneği Akdeniz Foku Araştırma Grubu (SAD-AFAG)'na** haber vermek gerekir.

Ayrıca herhangi bir yerde sağlıklı bir Akdeniz foku görürseniz, yer ve konum bilgilerini **SAD-AFAG Derneği'ne** ulaştırabilirsiniz. Bu şekilde Akdeniz foklarının korunmasını sağlayan çalışmalara da katkı vermiş olursunuz.

SAD-AFAG Sualtı Araştırmaları Derneği - Akdeniz Foku Araştırma Grubu

Adres : Fevzi Çakmak 2 Sk. 34/6 Kızılay, Çankaya, 06420 Ankara

Telefon: +90 312 230 3520

Mobil: +90 533 488 5858 (Akdeniz Foku Bilgi ve Kurtarma Ağı)

Ülkemizde karşılaşılabileceğimiz ve yardımına koşabileceğimiz dostlarımız için yapabileceklerimiz ilk bakışta bunlar. Umarım tüm dostlarımız hep sağlıklı olur ve sizin bu bilgileri kullanmanız gerekmez. Ama olur da gerekirse rehberiniz elinizde!

Hepinize kucak dolusu sevgiler,

Kuş Doktoru

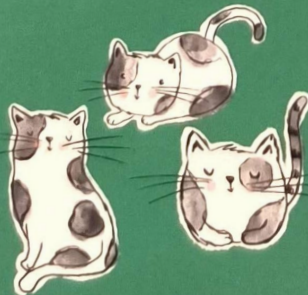

Hayvan Dostlarımız İçin İLK YARDIM REHBERİ

Yazan: Veteriner Hekim Gökçe Coşkun
Resimleyen: Büşra Çakmak

7+
yaş

Yaşadığımız evler, mahalleler, şehirler, ülkeler hatta kıtalar farklı olabilir.
Ama hepimiz aslında aynı yerde yaşıyoruz:

EVİMİZ, DÜNYA!

Dünya bizim evimiz ve sadece biz insanlardan dolayı değil,
yaşayan her bir canlı türünün varlığından dolayı eşsiz.

İşte bu yüzden yaralı, hasta ve zor durumda olan hayvan dostlarımıza
yardım etmemiz gereken durumlar için bir ilkyardım rehberi hazırladık!

Hadi başlayalım!

Eldiven ve maskelerinizi yanınıza almayı unutmayın!

Yardıma muhtaç hâldeki bir hayvanla
karşılaştığınızda, onlar hakkında sahip olduğunuz bir bilgi
ikinizin de hayatını değiştirecek!